

Helga Sigurjónsdóttir
fræðikona.

(64-8)

Á KROSSGÖTUM

Erindi flutt á landsfundi Kvennalistans í Hrafnagili, 3. nóvember 1990.

Í DAG.

Enn erum við hér, konur á krossgötum, fólkid fer hjá og við ígrundum hvert halda skuli. Eins og í ævintýrunum verða margir til að ávarpa þann sem á krossgötum situr, jafnvel að bjóða honum gyllibóð. "Sjaldan hef ég flotinu neitað", sagði karlinn forðum daga og þar með var hann glataður. Flotið var svo freistandi. Sjálfsagt látum við ekki freistast af floti lengur en þrátt fyrir það erum við ekki hólpnar eða fjarri freistingum. Þær eru margar og ævinlega jafn lokkandi.

Já, enn einu sinni komum við saman og reynum að fá botn í tilveruna. Og ekki bara tilveruna heldur sjálfar okkur. Hver er ég, hver og ein? Hverjar erum við konur sem hópur, hverjar erum við íslenskar konur bráðum á 21. öld og loks hverjar erum við kvennalistakonur? Spurningarnar eru margar en svörin fá. Hér eru nokkrar í viðbót. Hver eru kjör okkar kvenna, hverrar og einnar, hver eru kjör okkar kvenna sem hóps á heimsvisu, hver eru kjör okkar íslenskra kvenna núna og hver verða kjör dætra okkar og dótturdætra á morgun og hinn daginn?

Í GÆR.

Fyrir 20 árum hafði ég svör á reiðum höndum við flestum þessum spurningum. Jú, kjör okkar kvenna voru slæm bæði heima og heiman en við vorum að breyta því, kvennahreyfingin var að breyta því. Mamma var að búa í haginn fyrir litlu stelpuna sína og hún og allar hínar mömmurnar sungu: "Áfram stelpur" á Lækjartorgi og sáu tilveruna rósrauða í framtíðinni. Litlu stelpurnar okkar - þær Sigga, Gunna og Stína - skyldu svo sannarlega ekki þurfa að búa við annað en fullt og óskorað kvenfrelsi. Þær myndu verða sjálfstæðar konur - svo var mömmum þeirra og ömmum fyrir að pakka.

Já, þetta voru saelir dagar. Samviskubitið yfir að hafa farið svona oft á fundi og verið fjarri litlu stelpunum okkar og strákunum rénaði mikil. Allir fundirnir, allar uppákomurnar, allar mótmælastöðurnar, jafnvel árvissa mótmælastaðan á Lækjartorgi á þorláksmessu með þreytta húsmóður - allt hafði það verið þess virði. Lika háðið og spottið. "Þið

þessar Rauðsokkubrussur, ykkur væri skammar nær að snáfa heim til ykkar á sjálfa Þorláksmessu og hugsa um fjölskylduna heldur en að vera að troða þessum vitleysisáróðri ykkar upp á saklausar og ánægðar eiginkonur og mæður. Svei, attan, barasta - að þetta skuli kalla sig kvenfólk - þessar líka druslur sem taka aldrei til heima hjá sér. Veslings mennirnir þeirra, ég segi það nú bara. Ef þær eiga þá nokkra menn, hver ætli svo sem vilji vera giftur svona viðrinum?".

Já, þetta var líðin tið og nú var árangurinn að koma í ljós. Hann blasti við okkur í öllum þessum þúsundum andlita. Allar þessar konur, ungar konur, gamlar konur, miðaldra konur. Hvað þær voru glaðar, líka vonglaðar. Og fallegar. Þær bráðu frelsi, höfðu bráð það svo lengi. Og nú voru þær frjálsar. Loksíns. Svo var okkur fyrir að þakka, kvenréttindakonunum, kvenfrelsískonunum, baráttukonunum sem höfðum lagt svo mikil i sölurnar fyrir okkur sjálfar og allar hinar. Okkur sem "þorðum, gátum og vildum". Það var okkur að þakka að nú gengu allar þessar konur um keikar, upplitsdjarfar og beinar í baki og áttu Ísland. Áttu land feðranna í einn dag.

Já, við vorum búnar að breyta Íslandi, gera byltingu, kvennabyltingu. Og fyrr en varði yrðum við búnar að breyta öllum heimi, eða voru ekki hér erlendir blaðamenn á hverju strái, fjölmíðlamenn sem litu til Íslands í lotningu og fengu ofbírtu í augun af öllum kvennaljómanum? Jú, við vorum glaðar og reifar, hreint og beint sælar hið innra konurnar á Lækjartorgi 24. október 1975 – fyrir nákvæmlega hálfum öðrum áratug.

Á MORGUN.

En núna? Hvar eru allar þessar konur núna? Hvar eru gömlu konurnar sem þótti svo gaman þennan dag? Hvar eru þær, mömmurnar sem derkuðu við okkur og alla hina á heimilínu? Kannski eru þær allar dánar, mæðurnar okkar sem voru frjálsar í einn dag. Aðeins einn dag – og síðan inn aftur, inn fyrir veggi heimilisins, inn fyrir múninn. Og múninn luktist á hæla þeim. Þær eru allar dánar. En dæturnar, litlu stelpurnar sem vöktu svo oft eftir mömmu meðan hún var að frelsa hinar konurnar og allan heiminn? Hvar eru þær? Ekki eru þær bak við múninn. Nei, ónei, þær úti, þær eru fyrir utan. Þær eru í skóla og í vinnu og á þingi að stjórna landinu. Gamla, góða Íslandi – landi feðranna.

En hvað er þetta? Ég fæ ekki betur séð en þær séu að reyna að komast inn fyrir, ein og ein. Getur verið að ég sjái rétt – eða er sjónin farin að gefa sig? Það getur svo sem verið, maður er vist farinn að eldast. Nei,

þetta er ekki missýning. Þær eru að klifra inn fyrir. Hvers vegna vilja þær inn fyrir múninn, hún Sigga og hún Gunna og hún Stína? Vita þær ekki hvað bíður þeirra þar? Vita þær ekki hvað ömmu leið illa í múnnum - ömmu sem var frjáls í aðeins einn dag?

Mamma: "Sigga, Sigga míin, hvað ertu að vilja þarna inn fyrir? Veistu ekki að þú kemst ekki út aftur?"

Sigga: "Æi, mamma míin, ég er svo breytt, það eru svo þægilegir og mjúkir stólar þarna fyrir innan, ég verð að fleygja mér niður stundarkorn, ég er alveg úrvinda. BÚIN AD VERA. Þú veist ekki hvað að er erfitt að púla í fiskinum allan daginn og skúra á kvöldin. Ég get þetta ekki lengur". BARA g e t þ a ð e k k i".

Mamma: "En þú, Gunna, ekki getur þú líka verið svona breytt, þú sem hefur svo góða og þægilega vinnu. Hvað ert þú þá að æða í múninn?"

Gunna: "Já, það er von þú spyrjir, mamma míin, en það er vegna hans Kobba litla. Ég verð að vera hjá honum, honum líður svo illa. Ég vil ekki að hann verði útigangsbarn sem hringir í Rauða krossinn á nöttunni, vansæll og vansvefta. Hefurðu ekki lesið um öll börnin á Íslandi sem líður svo illa af því að það er enginn heíma hjá þeim á daginn? Ég ætla sko ekki að vera vond móðir sem vanrækir barnið sitt - eða vílt þú það kannski?"

Mamma: "Nei, Gunna míin, auðvitað vil ég það ekki, en múninn er svo fráhríndandi og kaldur, geturðu ekki farið eitthvað annað með hann Kobba þar sem ykkur líður báðum vel? Æ, mig hryllir svo við þessum mür, hún amma þín sagði mér svo margt um hann og hvernig það var að vera í honum. Æ, elsku besta Gunna míin, guð varðveiti þig alla daga?"

Sigga: "Hvað er þetta mamma míin, ég held þú sért orðin hýsterisk af öllu þessu kvennakjaftæði. Gleymdu þessum kvenréttindakellingum þínum, þær eru SVO gamaldags og hallærисlegar. Þetta er allt breytt núna, múninn er allt öðruvísi en áður, við getum alveg komist út fyrir þegar okkur langar til. Þú ert alltof tortryggin, sérð drauga í hverju horni".

Mamma: "En hvað sé ég, er ekki hún Stína litla líka að klifra yfir, vill ólm ínnfyrir, hvernig stendur á því?"

Gunna: "Já, hún Stína, hún er að redda sköttunum hans Bubba, hann græðir svo mikil á skattkortinu hennar. Auðvitað verður hún að hjálpa honum

með skattana, aumíngjanum, hann er með svo rosalega skatta. Hún Stína bara verður að fara inn, annars fær hann ekki að nota skattkortið hennar. Viltu kannski að þau fari á hausinn, missi allt sitt, fina húsið og nýju bilana? Það er líka svo dýrt að borga í leikskólann, 15 þúsund á mánuði og hún sem hefur bara 60 þúsund. Þú sérð að þetta borgar sig ekki fyrir hana - fyrir hann Bubba, meina ég".

Mamma: "Já, en ég veit hún Stína þolir það ekki, hún sem er eins og fuglinn fljúgandi, hún þarf svo mikil frelsi. Hún sem er svo fingerð og viðkvæm. Eins og blóm. Þú veist eins vel og ég að hún deyr þarna inni".

Stína: "Nei, nei, mamma mín, hún deyr ekki. Og svo eru líka til svo góð meðul núna, hún fær bara meðalið sitt á morgnana og þá er allt í lagi. Þá langar hana ekki lengur til að fljúga. Þetta verður allt í lagi, mamma mín, þetta er allt öðruvísi en í gamla daga - þegar amma var ung.

Hvað varstu annars að segja, mamma mín, var hún amma frjáls í aðeins einn dag?"

HVERNIG – HVERS VEGNA?

Fljótt skipast veður í lofti, það mega konur reyna öðrum fremur. Eina stundina þykir rétt að konur vinni utan heimilis, aðra stundina er það talið rangt og skaðlegt fyrir börn og bú. Fyrir 100 árum þótti réttur föður meiri en réttur móður og börnin tengdari feðrum sínum en mæðrum. Það var þegar börnin voru arðvænlegt vinnuafli. Fyrir 50 árum var þessu öfugt farið. Þá þótti móðurréttur eðlilegri en föðurréttur og börn tengdari börnum sínum tilfinningalega en feður. Þá var talið sjálfsagt að mæður hefðu mestan veg og vanda af börnunum. Það var eftir að börn voru fjárhagsleg byrði en ekki arðvænlegt vinnuafli. Einu sinni, fyrir langa löngu þóttu heimilsstörf og barnauppeldi á meðalheimili næg vinna fyrir eina konu. Nú þykir það bara dútl, allt of lítið, eiginlega hálfert letilif. Fyrir einum mannsaldri voru segurðardrottningarnar nokkuð bústnar og vel á sig komnar líkamlega, nú þykja slikar stúlkur hálfgerðar hlussur og fara í megrum.

Svona mætti halda áfram lengi enn og athuga hvernig ráðskast er með konur og þær ofurseldar einhverju sem þær virðast ekki geta haft mikil áhrif á. Hver stjórnar þessu og af hverju allar þessar breytingar á högum kvenna? Miklu meiri breytingar en á högum karla. Og hvers vegna? Já, hvers vegna er sífellt verið að ráðskast með okkur? Af hverju megum við ekki vera eins og okkur er eðlilegt og gera það sem okkur langar til?

Af hverju þarf skattkortið hans Bubba að ráða starfsvali hennar Stínu?
Hvað með skattkortið hennar Stínu? Gæti það haft áhrif á atvinnuna hans Bubba?

Hvernig fara menn að þegar þarf að skerða frelsi einhvers?